

Dr. Bendzsel Miklós

A JÖVŐ EMLÉKEI? A SZELLEMI TULAJDON VÉDELME- NEK MILLENNIUMI ÖRÖKSÉGE*

I.

A modern gazdaság és kultúra egyik kreatív hajtóerejét, a szellemi tulajdon gyűjtőfogalmával átfogott javak létrehozásának és hasznosításának klasszikus ösztökéjéül szolgáló oltalmi rendszerek működtetését állította a figyelem középpontjába mai ülésünk ünnepi napirendje. Szakmai diadalút és kétségövezte, kritikával és bizalmatlansággal értékelt hatásmechanizmusok; átfogó, globális tevékenység, egyetemes eszköztár, illetve az alapelveket is kikezdő rivális megfontolások jellemzik a hivatás mai gyakorlatát. Végletes társadalmi vélekedések közepette élő, működő, amolyan „magasabb tudást” megtestesítő multidiszciplináris ismeretegyüttes letéteményeseként a tudományos-technológiai, a gazdasági és a jogi diszciplínák egymásra támaszkodó, közös célokat támogató természetét jeleníti meg hivatásrendünk, illetve annak mind vállalkozói, innovátori, mind képviselői, közreműködői, mind pedig hatósági, kormányzati oldala.

Tisztem ma a jelennek szentelt figyelem, a *mai gyakorlatra adott érzékeny reflexió*. A múlt és a jövő közötti jelen idő megélése az egyetlen valóságos életfeladat: kapocs volta közhelyes („a ma lesz a holnap tegnapja”). Ezért a mai szűk keretek között – szükségszerűen csak tézisszerűen – három jelenséget kívánok vizsgálni. Mit hordoz az *alapfogalmainkat gyorsuló módon átértelmező globális változás*, az ismeret- és kultúraspektrum rohamos tágulása? Milyen újraértelmezési szükséglet keletkezik, *milyen válaszok szükségesek* itt és most? Erre a töredékes helyzetképre alapítok két, kulcsfogalommal fémjelzett javaslatot: a *szellemi vagyon értékelésének és a hamisítás elleni fellépésnek a nemzeti kihívásait*, ha úgy tetszik, korparancsát.

Mielőtt rátérnék ezekre, egy pillanatra merítsünk erőt a Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület múltjának tükreéből.

A Magyar Királyi Szabadalmi Hivatal első 10 évi működéséről (1896–1906) elődöm, a hivatal akkori elnöke, dr. Ballai Lajos által 1907-ben közreadott jelentés a következő módon ad számot az egyesület lábrakapásáról és életéről:

„A hivatal és a gyakorlati élet közti kölcsönhatás a hivatal ügyforgalmából ismerhető meg külsőleg, de mily termékenyítőleg hatnak a fokozatos fejlődés mozzanatai az iparjogok nagy terére, mutatja az e téren jelentkező egyesületi élet intenzív működése. Ily egyesületek

* A MIE centenáriumi tudományos ülésén, 2006. november 21-én, a Magyar Tudományos Akadémián elhangzott előadás szerkesztett változata

egymástól különállóan, sűrűn keletkeztek az országban, sőt egyik-másik gyakorlatilag, irodalmilag, szóval szellemi téren is élénk működést fejt ki. Így elsősorban a *magyar iparjogvédelmi egyesület*, több szakosztály alakítása és széles tartalmú hazai folyóirat kiadása által, kiválóan termékenyen hat az iparjogok oltalmának hazánkban fejlesztésére. *'Egyesület az ipari és szellemi tulajdon oltalmára'* cím alatt ugyancsak egy egyesület alakult, mely tudományos alapon hat közre az iparjogvédelmi ügyek intenzívebb művelésére. (Időközben a két egyesület fuzionált.) Ugyanilyen szempontból említendő meg az *országos iparegyesület iparjogvédelmi szakosztálya*; továbbá az *iparjogi nemzetközi egyesülés magyarországi fiókja.*"

Hogy azután ez a korán megmutatkozó szervezeti tetterő mire vitte a szellemi tulajdon oltalmának ügyét, arról a modernkori MIE 40. születésnapja alkalmából *dr. Bacher Vilmos* által készített történeti összefoglalás, illetve a mai jubileumi ülésen a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara megújult szervezetének első elnöke, *dr. Gödölle István* által előadott ünnepi méltatás tanúskodik. Ezt a hazai gazdaság érdekében kifejtett kiemelkedő egyesületi erőfeszítés-sorozat ismerte el a Magyar Szabadalmi Hivatal 2001-ben, a szellemi tulajdon védelmének világnapján adományozott *Millenniumi Díja*. Jubileumi ülésünk és ezévi őszi konferenciánk előadott és kapcsolódó tanulmányait, dolgozatait pedig az idén 111. évfolyamát élő *Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő* szakmai mellékleteként immár két évtizedes múltra visszatekintő *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2007.* évi első különszámában ajánljuk fel közzétenni, tisztelegésül az egyesületi centenárium előtt. Hasonló célból tesszük kutathatóvá a hazai gyűjteményekben szétszóródott évszázadnyi egyesületi periodika digitalizált korai évfolyamait hivatalunk könyvtárában.

II.

Rátérve az ezredforduló meghatározó folyamatainak érzékeltetésére, vegyük szemügyre az iparjogvédelem legfontosabb alapfogalmainak fokozatos átlényegülését, illetve viszonylagossá válását. Csak jelzésszerűen élve a folyamatok hordozta minőségbeli, mennyiségi és strukturális módosulások bemutatásával, tekintsük át a következőket.

Az iparjogvédelmi oltalmak értelmezési tartományának meghatározó dimenziói a *területi hatály* és az *időtartam*. Nos, az államonként értelmezett, független területi hatály, a *nemzeti oltalom* érvényesülése mellett, de ennek számossági rovására tért hódít a fogalom *regionális, közösségi*, továbbá procedurális szempontokból *trilaterális és globális* kiterjesztése. Ismert volt ugyan a Benelux államokra érvényes védjegy- és dizájnoltalmi, vagy az eurázsiai iparjogvédelmi rendszer, de számunkra létrejöttétől meghatározó az *európai szabadalmi rendszer*, amelynek 2003-tól teljes jogú részesei vagyunk. 2004 májusától osztozunk a *közösségi védjegy- és dizájnoltalmi rendszer* előnyeiben, és igazodunk kötöttségeihez, idomulunk az új, belső piaci mechanizmusokhoz. Ehhez járul a *közösségi szabadalmi rendszer* félt és vágyott intézménye keltette vita és az ellentmondásos diagnózis: ennek bevezetése döntően a ten-

gerentúli versenytársaknak kedvezne, hozzájuk sorolva az európai multinacionális cégeket is. A nyelvi homogenizálást a fordítási terhek drasztikus csökkentésével is serkentő *Londoni Megállapodás* küszöbön álló hatályosulása és az európai egységes szabadalmi bíraskodást célzó *EPLA-egyezmény* részben megelőlegezi, részben halaszthatóvá tenné a háromszintű kontinentális szisztéma kialakulását.

Az ismétlődő brüsszeli törekvések a közösségi szabadalom megteremtésére számos tagállami érdeket és szakpolitikát ütköztetnek. A rév és a vám viszonya a kis- és középvállalati szektor számára nemzetgazdaságonként más és más. Leszögezhető, hogy a költséghatékonyra tett EPC jobban szolgálja a felzárkózó gazdaságok nemzeti szereplőit; ezért a hazai diskusszió nélküli, a közösségi rendszer mielőbbi bevezetését támogató politikai nyilatkozatok – még ha nem is fordulhat meg rajtuk az ügy – legalábbis kétélű eszköznek bizonyulhatnak. Ebben a vitában mind erőteljesebb azonban annak a politikai nyilatkozatnak az alkotó kisugárzása, amelyet 2003 márciusában tettek a tagállamok: a *nemzeti rendszerek és hatóságok hálózata és kultúrateremtő, edukatív, szolgáltató* gyakorlata fejlesztendő; az európai és a közösségi szabadalmi rendszerek sikere elsősorban a meghatározó nemzeti piacok ismeretén alapuló helyi stimuláló, közvetítő szerepen, s az előszűrő, illetve bedolgozó hálózatos modellen fog múlni. A Magyar Szabadalmi Hivatal ezzel a sikerre vitt állásponttal vívta meg 2004 és 2006 között az EPC igazgatótanácsában az ügynevezett *stratégiai vitát*. *Európai szabadalmi hálózat* létesítése, *közös minőségügyi politika és szabályozás*, a *PCT-kutatási munkateher* szétosztása, illetve bedolgozás, új típusú *ügyfeltámogatások*, hozzáadott értékkel járó *szolgáltatások*, aktív részvétel *bilaterális alapon* a nemzetközi munkamegosztásban – mindez a hazai innovatív szektor felzárkóztatását és a nálunk piaci versenyelőnyt szerezni óhajtó külföldi versenytársaik világszínvonalú ellenőrzését, illetve szolgálatát fogja támogatni.

Mindehhez járul az ún. trilaterális, USPTO, JPO és EPO-közötti, a nemzetközi szabadalmi aktivitás 80%-át kezelő együttműködés mind eltökéltebb szándéka az *újdonságvizsgálatok kölcsönös elismerésén* alapuló munkamegosztásra – a megfeneklő szabadalmi jogi harmonizációs tárgyalásokkal a háttérben. A fejlett országok ügynevezett B+ csoportja e napon is Tokióban azon fáradozik, hogy az ügynevezett minimálcsoomag elemei (benne egyebek mellett a „first to invent/first to file” és a „grace period” kérdései) miképp volnának egymással és a fejlődő országok szószólóinak (hangadóinak – IDC) érdekeivel (köztük a tradicionális tudás és a biológiai örökség elismerésével) összeegyeztethetők.

Végezetül a legutóbbi hónapok fejleménye az ismételt japán javaslatcsomag a PCT-eljárás drasztikus, egyoldalú egyszerűsítésére, a visszatérő felvetés az ügynevezett „világszabadalom” eszméjének vizsgálatára. Azon pedig már mit sem csodálkozhatunk, hogy a dinamikus regionális terjeszkedés érdekében bevezetett különféle „*kiterjesztési rendszerek*” megnövelték a nemzeti rendszerek közötti „*kölcsönös elismerés*” elvi népszerűségét.

Bizonyára érzékelhető, hogy a piaci és az engedélyezési „méretgazdaságosság” mind a felhasználók, kiváltképp a mindenkori jogosultak, mind a jogszolgáltató hatóságok, kivált-

képp a legnagyobbak számára állandó készletet a *többszintű, ám kevés pólusú iparjogvédelmi rendszerek hálózatának* kialakítására.

Hasonló ellentmondásos folyamatok jellemzik a *műszaki szakterületek szerinti specializálódást*, az üzleti módszerek oltalmazhatóságának gyökeresen megosztó megítélését, vagy éppen a *védjegyek és doménnevek kollíziójának* ágas-bogas kérdéseit. Elég a *biotechnológiai találmányok szabadalmazhatóságának EU-irányelve*, illetve a még csak a közeljövőben hatályba lépő *2000. évi müncheni EPC-felülvizsgálati eredmények* körül gyűrűző vitákra, s a forradalmi, ám új meg új kételyeket ébresztő tudományos eredmények gyakorlatbavételével kapcsolatos *etikai és oltalmazhatósági kérdőjelekre* utalnunk. Ugyancsak tanulságos a *számitógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságával* foglalkozó brüsszeli bizottsági tervezet keltette felbolydulás, a megtévesztő és pánikkeltő obstrukció és az okos argumentáció hullámzó elegye, amely végül *nem engedett teret a mainál világosabb, egységesebb, számonkérhetőbb*, továbbá az európai szabadalmi bíraskodás illetékességébe utaló megközelítéseknek – az Európai Parlament szintjén sem!

Rövidre szánt jellemzésünkhöz tartozik végül az *időtényezők* felértékelődő szerepe. Mind a hazai körben a közszemlére tétellel kapcsolatos *„kiállítási kedvezmény”*, illetve a tengerentúl élvezett publikációs *„türelmi időszak”* harmonizációja, mind a párizsi uniós elsőbbségi éven belüli újdonságvizsgálati eredmények felhasználása, az engedélyezési eljárások *átfutási idejének* immár 8. éve ugyancsak *„párizsi kritériumokba”* foglalt tetemes lerövidítése, mint a ténylegesen élvezhető szabadalmi oltalmi időszak elégségessége érdekében a *kiegészítő oltalmi tanúsítvány* bevezetése az innovációs és iparjogvédelmi ciklusok szinkronizálásának kényszerű, ám bonyolult kötelmét rója ránk.

III.

Nos, a változások korát minden felelősségteljes szereplő tudatosította. Így tett az EPO – a szervezet és a hivatal – vezetése is, amikor egy szélesebb projekt, a 2007 tavaszán publikálandó *„EPO Scenarios for the Future”* megalapozásaként öt kontinens közel 70 kiemelkedő személyiségével folytattak strukturált interjút. Az összefoglalás és a nyilatkozatok a közelmúltban láttak napvilágot. A „kulcsgondolkodók” sorában mind a szakma hivatásos művelői, mind kiemelkedő vállalat- és kutatásvezetők, társadalomtudósok helyet kaptak. Alapkérdéseik a következők voltak.

1. Mit tart olyan történelmi súlyú szabadalmi eseménynek, amely alapvetően meghatározta az Ön vagy környezete professzionális viszonyait?
2. Milyen kulcstényezők játszhatnak szerepet a szabadalmi rendszer következő 20 évének alakulásában?
3. A szabadalmi fogalomkörben mik a legjellegzetesebb kihívásai a szakpolitikák formálásának?

4. Mi volna egy kristálygömbbel a kezében az Ön jövőt illető kérdése?

5. Ki volna az a három személy, akinek véleményét megkérdezné e témakörben?

Az összegzés lehetősége és szándéka nélkül idézek néhány karakteres megállapítást és következtetést – többek között az Önök által ismert és elismert személyiségektől, kollégáinktól. Bizonyos, hogy szakmai jelenünkben fellelhetők a jövő magvai, csírái – éles szem és bátorság dolga azonosítani őket.

A bennfentesek alapszólamából:

„A szabadalmi világ sok ezer emberből néhány tucatnyi hermetikus világa... A hívők világának soha nem épült jobb rendszer a technológia védelmére.”

Walter Holzer szabadalmi ügyvivő, az „epi” volt elnöke

„A szabadalmi rendszer minden iparosodott országban sok éve teret hódított. Mindegyik rendszer kialakította saját szabadalmi közösségét, sok szakértővel és egyedi kultúrával. Mind-egyik közösség saját háttérrel és történettel bír, s hajlamos a saját útját járni, igen merev gondolkodásmóddal ... a szakértők a jövő ellenségeivé válhatnak.”

Kauzo Wakasugi elnök, Japan Petroleum Exploration Co. Ltd., a JPO volt elnöke

Szakmánk több kérdést, mint választ hordoz manapság, több a versengő érdek, mint az egyetértő következtetés. *Konfliktusos, turbulens és változásra szorult.* A szabadalmi rendszer történetileg ciklikus értelmezéseket is elszenved: az EPO egyik mai otthonában, Hollandiában 1869-ben a szabadalomellenes lobbis elérése annak felszámolásáért; visszaállítására csak 1911-ben került sor.

„A bitorlás nagy üzletté válik; az emberek tartózkodóvá válnak, megjegyezve, hogy a szabadalmak nemcsak alapvető értéket, hanem jelentős kockázatot is képviselnek.”

Dr. Stephen Meritt ügyvezető, Tudományos Technológiai és Gazdaságpolitikai Divízió, NA, US

„A bíróságok hajlandóságától bátorítva a szabadalmi rendszer szükségszerűen a feltalálói tevékenység ösztönzőjéből a kiaknázó tevékenység védelmezőjévé válik.”

Paul A. Devid professzor, Oxford/Stanford Egyetem

Valóban, a szabadalmi rendszer értő kezekben elsődlegesen *jövedelemgeneráló eszközzé, nyomásgyakorló fegyverré* vált, különösen az IT területén. A technológiai jövedelem nagy üzlet, csak az Egyesült Államokban évi 45 milliárd dollárt, világszerte pedig megközelítőleg 100 milliárd dollárt eredményezve.

Technológiai lavinában élünk: sajátos tapasztalat, hogy az alapvető tudás és technológia szabadalmaztatásának óhaja olyan szokatlan korban érvényesül, amikor sok fiatal, éret-

len iparág jelentkezik, mint például a biotechnológia, az információtechnológia vagy az infokommunikáció.

Az új kutatási frontok minden eddiginél összetettebb és köztesebb területeken nyílnak, nagyobb kihívásokat hordoznak. Sokszereplős és sokhelyszínes, nagy befektetést és a határokon túlnyúló munkát kívánnak. Hatalmas költségeik következtében védelmük a siker kulcsa, miközben ciklusidejük esetenként töredéke az iparjogvédelmi időszámításnak. Ehhez járul az élet különböző formáit kisajátítónak bélyegző, illetve azokat humánus célokra alkalmazni kívánó álláspontok etikai vitája.

„... a társadalom most találja szembe magát a technológiai fejlődés számos következményével. ... Az internet fejlődése úgy alakítja a szellemi tulajdont, hogy társadalmi okokból és versenyképességi szempontok alapján mindjobban megkérdőjeleződik a feltárás és az erős védelem közötti klasszikus egyensúly ...”

Thierry Stoll főigazgató-helyettes, IMS, EC

„... az internet teljesidős, hivatásos szerzői jogi kalózzá avatott sok embert. S igencsak nehéz a tegnapi szabályokat alkalmazni az örök lépéselőnyben lévő technológiát vétkesen kiaknázó mai viselkedésre.”

Michael Kirk ügyvezető igazgató, AIPLA, US

S még két vélemény „about a brave new (global) World”, amelyben a jelenleg feldolgozatlan szabadalmi bejelentési világhátralék 10 millió felett van:

„A globalizáció nem csupán a gazdaság és a piacok felosztásáról szól, hanem egyszersmind a tudás megosztásáról is.”

Ruth Chadwick professzor (bioetika), GESAGen

„A globális gazdasággal párhuzamosan jelentős igény támad a világszabadalom iránt, s ez a rendszer Európában fejlődik ki az európai szabadalomból globálissá.”

J. B. van Benthem, az EPO „Founding Father”-e

Szkepszis és remény, illeszkedés a kívánalmakhoz és a kánon alkotó továbbgondolása csendül ki ezekből a vélekedésekből. S nehéz kielégítő visszhangot találunk házigazdánk, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének, Vizi. E. Szilveszternek ugyanitt tett megjegyzésére: *Mi tudósok a kutatás frontvonalában ténykedve kulcsszerepet töltünk be, de az innovációs lánc előrehaladtával a hasznosító társadalom mind jobban adósunk marad.*

IV.

A szellemi tulajdon védelmének jövőjét tapogató trendelemzések és a *hazai innovációs szféra korlátos mérete, alacsony iparjogvédelmi tudatossága* – a ritka kiemelkedő kivételektől eltekintve – csak növelheti tartozásérzetünket, az önszabályozó piaci mechanizmusokba vetett vakhit kritikáját. A *kultúrateremtő etatista erőfeszítések* a legfejlettebb ipari országokban és a középmezőnyben szignifikánsan felülmúlják régióink teljesítményét. Nyilvánvalóan hiányzik a legutóbbi három évben a hazai iparjogvédelmi hatóság díjbevételeiből és kompetenciájától elvont 2 milliárd Ft-nyi forrás. *Képzési, promóciós és szolgáltatási programjaink* ugyanakkor – így, közvetlen és szerves visszacsatolású, bizonyítottan nemzetgazdasági haszonnal járó eszközök híján is – az európai „best practice” elismert részesei. Mégis azonosítható két, marginális pénzügyi ráfordítással is sikerre vezető szervezési, módszertani befektetés, amellyel *jelenünk percepció, használati hajlandósága is ugrásszerűen javítható*. Ezek:

- a *szellemi vagyon értékelésének módszertani és gyakorlati bevezetése* a hazai gazdaság innovációs folyamatainak menedzselésébe, illetve a kockázati tőke látókörébe, továbbá
- *Hamisítás Elleni Nemzeti Program és Testület felállítása*, hiteles és hatékony katalizáló, koordináló tevékenység beindítása a szellemi tulajdon-jogok érvényesítése/érvényesíthetősége/érvényesülése érdekében.

A szellemi tulajdonnal való gazdálkodás a magyar vállalati és kutatói szférában nemzetközi összehasonlításban is alacsony színvonalú. Ezt jelzi az *European Innovation Scoreboard 2005* is, amely szerint az iparjogvédelmi aktivitást leképező mutatószámok magyarországi adatai az EU-átlagnak csak a töredékét jelentik. Az Európai Szabadalmi Hivatalnál és az USA Szabadalmi és Védjegy hivatalánál tett szabadalmi bejelentések egy millió lakosra vetített száma (a mutatók értéke 2002-ben 18,3, illetve 4,9 volt) az *európai átlag 7-13%-át tette ki*.

Ezen indikátorok alapján ugyan Magyarország az újonnan csatlakozott országok között – Szlovénia mellett – vezető helyet foglalt el, de messze elmaradt az európai átlagtól. A közösségi védjegyoltalmak, valamint formatervezésiminta-oltalmak egy millió lakosra vetített száma (a mutatók értéke 2004-ben 11,4, illetve 9,3 volt) az *európai átlag 11-13%-át tette ki*. A védjegybejelentések tekintetében még az újonnan csatlakozott országok között sem értünk el jó helyezést, mivel Szlovénia, Csehország, Észtország, Lengyelország megelőzi hazánkat, de a formatervezésiminta-oltalmi bejelentéseknél is megelőzött minket Csehország és Szlovénia.

A *hazai vállalkozói szektor általános iparjogvédelmi aktivitása gyenge, iparjogvédelmi tájékozottsági színvonala alacsony*. A Magyar Szabadalmi Hivatal megbízásából készített, 405 vállalkozásra kiterjedő felmérés szerint a *megkérdezett cégek 35%-a semmilyen iparjogvédelmi oltalmi formát sem ismer*. A 10 fő alatti mikro- és kisvállalkozások esetében 40% körüli, a 200 fő feletti nagyvállalatok esetében 30% alatti az iparjogvédelem terén tájékozatlan cégek aránya. A legismertebb oltalmi formák a szabadalmi és a védjegyoltalom: *az összes válaszadó 50,4%-a ismeri a szabadalmat, 49,9%-a a védjegyet*. Viszonylag közismert oltalmi forma még a használati- és a formatervezésiminta-oltalom is: a megkérdezettek egyhatoda ismert

ezeket. A válaszadók körében viszont gyakorlatilag ismeretlen a földrajzi árujelző, csak a válaszadó cégek 1%-a körében volt ismert.

A vállalati menedzserek 93%-a szükségesnek tartja az iparjogvédelmet (csak 7% nyilatkozott úgy, hogy erre nincs szükség), mert véleményük szerint az segíti az üzleti élet tisztaságát (76%), a termék- és szolgáltatásdifferenciálás által segíti megkülönböztetni vállalkozását, termékét a versenytársétól (61%). Viszonylag kevés vállalkozás nyilatkozott úgy, hogy az iparjogvédelem növelheti a vállalkozás bevételeit (35%), illetve kizárólagos használati jogot biztosít (34%). A válaszadók alacsony száma azt jelzi, hogy a cégek nincsenek tisztában azzal, hogy az iparjogvédelmi oltalom a K+F költségek megtérülésének fontos garanciáját jelenti (24%). Az iparjogvédelmet elutasító cégek azt nehezményezik, hogy az ügyintézés bonyolult (39%), a nyilvánosságra kerülő ötleteket a versenytársak ellopják (34%), az iparjogvédelemre fordított költségek nem térülnek meg (32%).

A vállalkozások iparjogvédelmi aktivitásának viszonylag gyenge intenzitását mutatja, hogy a *kérdőíves felmérésbe vont cégek 12%-a folytat iparjogvédelmi tevékenységet, 21%-a rendelkezik/rendelkezett valamilyen iparjogvédelmi oltalommal.* Az iparjogvédelmi tevékenységet folytató cégek elsősorban a nagyvállalatok köréből kerülnek ki. A K+F tevékenység és az iparjogvédelmi tevékenység kapcsolata erős: a K+F tevékenységet folytató cégek *81%-a végez iparjogvédelmi tevékenységet is.*

A válaszadók iparjogvédelmi portfóliójában belül a legnépszerűbb oltalmi forma a védjegy és a szabadalom: a megkérdezett cégek által birtokolt összes oltalom 58%-a védjegy és 29%-a szabadalom volt, ami a teljes mintára vetítve 14, illetve 7%-nak felel meg. A szabadalmak esetében *szoros pozitív korreláció mutatható ki a cégek mérete és a szabadalmak birtoklása között.*

A számok azt mutatják, hogy a védjegyoltalom előnyeit a magyar vállalatok egyelőre még nem használják ki, de elég nagy a „tartalék” a formatervezési- és használatiminta-oltalmak jövőbeni megszerzése terén is. A válaszadók 4%-a ugyanis fontosnak tartja, hogy a termékek esztétikai megjelenésére kizárólagos jogot szerezzen formatervezésiminta-oltalom megszerzésével. A vállalkozások 18%-a gyárt vagy fejleszt olyan terméket, amely funkcionális jellemzőinél fogva tárgya lehetne használatiminta-bejelentésnek.

A vállalatok szellemi vagyonnal való gazdálkodásának alacsony színvonalára enged következtetni, hogy a megkérdezett cégek mindössze 5%-a adott el már licencet más vállalkozásnak. A licencet eladók legtöbbször szabadalmukat értékesítették. A licenceladók mindegyike végez K+F tevékenységet, és elsősorban a szolgáltatás és az ipar területén működnek. *Másik oldalról a válaszadó cégek 16%-a vásárolt már licencet működése során.* Az exportpiacon is érdekelt cégek jóval gyakrabban vettek licencet, mint a csak a belföldi piacon tevékenykedők.¹ A csüggesztő kép magyarázatát régóta ismerni véljük. Az Iparjogi Szemle 1906. évi, I. évfolyamának szerkesztőségi felhívásából idézek:

¹ A felmérés eredményeit I. Petz Raymund, dr. Ványai Péterné, dr. Viszt Erzsébet: Az iparjogvédelmi tudatosság helyzete Magyarországon – egy vállalati felmérés tükrében, in Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről, MSZH, Budapest, 2006

„Miért van az, hogy az irigyelt nyugati államok anyagi és szellemi kultúrája mögött annyira elmaradtunk?! Miért van az, hogy viszonyaink oly kicsinyesek, s hogy közgazdasági életünknek oly szűk keretei számunkra nem elviselhetetlenek? Miért van az, hogy a külföldi példákon csak felbuzdulni vagyunk képesek, de azoknak követése nálunk utópia marad?!

Azért, mert hiányzik az új értékek termelésében az a produktívitásunk; a meglévő értékek megtartásában az a konzerváló képességünk, amely amott a nagy eredményeket hozta.

És ez miért van?

Azért, mert a produktív társadalmi osztályok **látóköre** nem eléggé széles; **ismeretei** hiányosak és felületesek. Az árúk termelésében és üzleti forgalmában tevékeny egyesek rendszerint nem tudják – még a legintelligensebbek sem –, hogy érdekeik és hivatás-águk érdekei hogyan és miképpen függenek össze a közügyekkel, a jogrenddel, a jogpolitikával ...

A '**Magyar Iparjogvédelmi Egyesület**' azt a célt tűzte maga elé, hogy az ipar és kereskedelem eszmei javai felé tereli az érdekeltek figyelmét, hogy szemeiket felnyissa és haladottabb jogállapotok keletkezését előmozdítsa.

Az '**Iparjogi Szemle**' is ezt a célt szolgálja. Minden igazán intelligens iparosnak és kereskedőnek olvasnia kell tehát az '**Iparjogi Szemle**'-t. Aki pedig a **szabadalmi, védjegy-, mintauty vagy szerzői jog** körül bármiképp is érdekelve van, vagy esetleg idővel érdekelve lehet, jól fel-fogott anyagi érdekének tartozik ezzel."

Hozzátennivalónk csak a belátás mai támogatása lehet.

A szellemi vagyon értékelésének különböző módszerei tudományos relevanciával bírnak, de végső soron a gazdasági gyakorlatban való felhasználhatóságnak van meghatározó jelentősége. A gazdasági életben olyan gyakorlatorientált szellemivagyon-értékelési módszerekre van szükség, amelyek tudományos alapokon nyugszanak, saját vagy idegen tulajdonban lévő szellemi tulajdon értékelésére egyaránt alkalmasak, és költséghatékony módon használhatók.

Az innováció hatékonyságának fenntartása érdekében a modern innovatív vállalatok a más szervezetek által kifejlesztett találmányokat, tudást hasznosítják. Az elmúlt években dinamikus bővülést mutatott a szellemivagyon-kereskedelem és a licencpiac. Egyre több vállalat szakosodik kutatás-fejlesztésre, illetve a K+F eredmények piacra vitelére. Egy szabadalom, illetve szabadalmi portfólió megvétele, illetve a licencdíj meghatározása előtt *elengedhetetlen felbecsülni a szellemi tulajdon értékét*. A szabadalmi portfólió értékének ismerete szükséges vállalatok összeolvadása, felvásárlása, eladása, valamint közös vállalat alapítása esetén is.

A szellemi vagyon értékelése a vállalatirányítás nélkülözhetetlen eszköze, segítheti a menedzsmentet a költséghatékony fejlesztési és felhasználási döntések meghozatalában. A vállalati vagyonportfólió hatékony menedzseléséhez, az üzleti stratégia kidolgozásához és a jó stratégiai döntések meghozatalához viszonylag pontos ismerettel kell rendelkezni a cég tulajdonában lévő szabadalmak értékéről. Csak a szellemi tulajdon értékének tudatában lehet külső fejlesztési-finanszírozási forrásokat (banki hitel, kockázati tőke) megszerezni.

A szakirodalomban fellelhető szellemivagyon-értékelési módszereket öt csoportba lehet sorolni, amelyek a következők: 1. kvantitatív jellegű költség-, 2. piaci, 3. bevétel-, 4. opcióalapú értékelési módszerek, 5. kvalitatív értékmutatók használatán alapuló módszerek. Minden módszernek vannak előnyei és hátrányai, és meghatározható az a terület, ahol a legjobban használhatók. A szakértők egyetértenek abban, hogy a szabadalmak értékének becsléséhez a gyakorlatban a legcélravezetőbb több módszer kombinált alkalmazása.

A szellemivagyon-értékelési módszerek legtöbbször nem magát a szabadalmaztatást, illetve az oltalmi jog értékét becsüli fel, hanem a szabadalmat alkalmazó, felhasználó termék gazdasági értékét. A fejlesztésnek van *vállalaton belüli belső értéke*, amelynek ismerete fontos a hatékony vállalati menedzsmenthez és döntéshozatalhoz, és *van piaci értéke*, amelyet ismerni kell a licencbeadáshoz, illetve a szellemi tulajdon értékesítéséhez. Piaci alapú módszerekkel a kifejlesztett terméknek csak a piaci értékét lehet megbecsülni. A piac kiszámíthatatlansága miatt a piaci érték különbözhet a szervezetben belüli belső értéktől. Az ún. költségalapú módszerek, valamint a Dán Szabadalmi Hivatal által kifejlesztett, értékmutatók használatán alapuló IPscore módszer a szellemi tulajdon belső értékét méri.

A környezeti feltételek befolyást gyakorolnak a szellemivagyon-értékelés folyamatára, ezért a hatékony értékelési módszerek, illetve módszerkombinációk kiválasztásához szükség van a környezeti feltételek ismeretére. Fontos lépés a szellemivagyon-értékelés tárgyát képező szabadalom- vagy éppen védjegycsalád pontos azonosítása és elkülönítése a vállalat tulajdonában lévő egyéb materiális vagy immateriális vagyontól. Az értékelést végzők, illetve a megbízó elfogultsága és/vagy információellátottsága is befolyásolhatja az értékbecslést.

Mielőbb szükség van arra, hogy Magyarországon is meghonosodjanak a szabadalomértékelés és általában a szellemi tulajdon értékelésének gyakorlatorientált módszerei. Ennek hiányában nehézséget jelent a dinamikus növekedést mutató, technológiaiintenzív vállalkozások pénzügyi fejlesztési forrásokhoz jutása, stagnál vagy visszaesik a szellemi tulajdonkereskedelem. Az *MSZTT 2006 decemberében közreadott Fehér könyvében* bemutatott szellemivagyon-értékelési módszerek nemzetközi szinten ismert és használt megoldásoknak számítanak, de csak a *hazai viszonyokhoz történő adaptációt követően* van mód gyakorlati kipróbálásukra és szélesebb körben történő elterjesztésükre.

Erre a *Magyar Szabadalmi Hivatal* – remélhetőleg egyesületi közreműködéssel – a jövő évtől a *Magyar Tudományos Akadémiával* és a *Corvinus Első Innovációs Kockázati Tőke Alappal* közösen vállalkozik majd.

V.

A *szellemi tulajdon-jogok bitorlása, a termékhamisítás, a kalóztermékek gyártása* (infringement, counterfeiting, piracy) nem újkeletű jelenség a világgazdaságban, de az elmúlt két évtizedben a globalizáció térhódításával, a nemzetközi kereskedelem gyors ütemű növe-

kedésével és az új technológiák megjelenésével a hamisítási tevékenység soha nem látott méreteket öltött. Ennek hátterében az áll, hogy a technológiai változások következtében a hamisított, illetve kalózttermékek előállítására, értékesítésére egyszerűsödött, a tömeggyártás és a globális piac következtében az üzlet méretei, és ezáltal haszna sokszorosává növekedett.

A hamisított termékek, a kalóztevékenység nagyságára vonatkozóan különböző becslések léteznek. Az International Chamber of Commerce becslése szerint a hamisított termékek, kalózgyártmányok aránya a *világkereskedelem* 5-7%-át teszi ki, ami több mint 300 milliárd USD-nek felel meg. A Business Software Alliance a szoftverkalózkodás költségét évi 12 milliárd USD-re becsüli. Az Európai Unió az elmúlt 10 évben több mint 100 ezer munkahelyet veszített el a hamisított termékek kereskedelme következtében. A Centre for Economics and Business Research ennél magasabbra, 17 ezerre becsüli az évi munkahelyvesztést, ami az összesített GDP-t évente közel 8 milliárd euróval csökkenti. A World Economic Forum 2003-ban a termékhamisítás és kalózkodás költségét évi 450 milliárd euróra becsülte.

Az Európai Bizottság felmérése szerint az *Európai Unióban* a hamisított áruk aránya a gépjárműalkatrész-gyártás területén 5-10%, a videogyártás területén 15%, a szoftveriparban 39%, a textiliparban 10-16%, a ruházati iparban 20%, a zeneiparban 15%, a filmiparban 16% volt az ezredfordulón.

2004-ben az európai vámszervek által lefoglalt hamis áruk mennyisége az 1998. évihez képest 1000%-kal növekedett. Évente több mint 100 millió hamis árucikk lefoglalására kerül sor. 2003–2004-ben a duplájára nőtt az ilyen jellegű vámeljáráások száma, és éves mennyisége meghaladja a 22 ezret.

A hamisítási, bitorlási tevékenység méreteinek növekedése, káros hatásai arra ösztönöztek a 90-es évek folyamán az európai nemzetközi szervezeteket és az egyes tagállamokat egyaránt, hogy koordinált formában lépjenek fel a hamisítás ellen.

Az *Európai Bizottság* 1998-ban publikálta az ún. Zöld könyvet, majd 1999-ben a helyzet orvoslására cselekvési tervet dolgozott ki. A cselekvési terv azonnali intézkedést igénylő feladatként jelölte meg

- a jogérvényesítésre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítésére irányuló javaslat kidolgozását;
- a jogérvényesítéssel érintett hatóságok képzését;
- a jogsértésekre vonatkozó statisztikai adatok összegyűjtésére és elemzésére szolgáló módszertan kidolgozását.

E cselekvési terv végrehajtásának első fontos eredménye a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelv elfogadása, amelynek célja többek között az iparjogvédelmi és a szerzői jogok megsértése elleni fellépés hatékonyabbá tétele az e jogok érvényesítésére irányadó tagállami jogszabályok közelítése útján.

A jogérvényesítés hatékonyságát javító irányelvet Magyarországon a 2005. évi CLXV. törvény ültette át, amelynek az iparjogvédelmi és a szerzői jogi törvényekre kiterjedő módosí-

tásai 2006. április 15-én léptek hatályba. A szellemi tulajdon-jogok érvényesítésének szentelt európai irányelv – nemzetközi elismerést keltő – gyors és sikeres hazai adaptálása, a jogérvényesítés reformjában kimunkált kompromisszumok lehetővé teszik a magyar érdekek és a méltánylandó befektetői törekvések EU-konform egyensúlyát.

Franciaországban 1995 áprilisában hozták létre a *Hamisítás Elleni Nemzeti Bizottságot* (Comité National Anti-contrefaçon, CNAC), amely a hamisítás elleni tevékenységben részt vevő szervezetek tevékenységét koordinálja. A bizottságban

- az államigazgatási szervek (Gazdasági, Pénzügyi és Ipari Minisztérium, Francia Nemzeti Szellemi tulajdon-védelmi Hivatal, Belügyminisztérium, Védelmi Minisztérium, Kulturális Minisztérium, Igazságügyi Minisztérium, az Európai Bizottság),
- civil szervezetek (szakmai szövetségek, vállalkozói szövetségek, ipari és kereskedelmi kamarák, közös jogkezelő szervezetek, jogvédő szervezetek),
- a vállalkozói szektor (pl. Chanel, Lacoste, Peugeot, Renault, Hermès)

képviselői kaptak helyet az INPI koordinációja mellett.

A bizottság *főbb feladatai*:

- az államigazgatási szervek tevékenységének koordinációja a nemzeti törvényhozás hatékonyságának elősegítése érdekében;
- az államigazgatási szervek közötti, valamint az államigazgatási szervek és a vállalkozói szektor (gyáriparosok) közötti együttműködés előmozdítása;
- a vállalkozók szellemi tulajdon-védelmi tudatosságának előmozdítása, információszolgáltatás,
- a vállalkozók segítése és tájékoztatása a külföldi szellemi tulajdon-védelmi szabályozás jobb megértése terén;
- a hamisítás elleni tevékenység erősítése nemzeti és nemzetközi szinten;
- a hamisítás elleni tevékenység mérlegének elkészítése.

Részletes akciótervek irányadó például szolgáltak a brit nemzetgazdaság számára.

Az angol kormány 2004-ben fogadta el a *Nemzeti Szellemi tulajdon-védelmi Bűnügyi Stratégiát* (National IP Crime Strategy), amelynek a kidolgozásában az Egyesült Királyság Szabadalmi Hivatala (UK Patent Office, UKPO) vállalt tevékeny szerepet. A stratégiai célkitűzések megvalósítását biztosítandó a nemzeti stratégia rögzítette a hamisítás elleni koordinatív állami testületek szervezeti kereteit is.

A stratégia hozományaként a UKPO 2004 februárjában létrehozta a nemzeti *Szellemi tulajdon-védelmi Bűnügyi Csoportot* (IP Crime Group), amely félévente tart tanácskozásokat. A csoport tagjai

- a kormányzati szervek,
- a bűnüldözési szervek,
- a gazdasági szervezetek

képviselői közül kerülnek ki.

A testület egyrészt stratégia-végrehajtó funkciót tölt be, másrészt felügyeli a hamisítás elleni nagyobb bűnüldözési taktikai műveleteket.

2005-ben a testület a nemzeti stratégia alapján akciótervet készített, és meghatározta a feladatokat. A testület tevékenységét különböző *munkacsoportok* segítették, amelyek megvizsgálták a hamisított termékek termelését, elosztását és értékesítését, valamint felvázolták a fejlődési trendeket, felmérték az országnak okozott károk mértékét, valamint megkezdődött a tudatosságnövelő és kommunikációs stratégiák kidolgozása is.

Az angol nemzeti hamisítás elleni stratégia célul tűzte ki a kormányzati, a vállalkezoi szféra és a bűnüldözési szervek közötti együttműködés kialakítását és évente *Nemzeti jogérvényesítési jelentés* (National Enforcement Report) kidolgozását. A UKPO közreműködésével 2004-ben került első alkalommal publikálásra a Nemzeti jogérvényesítési jelentés, amely áttekintést nyújtott a szellemi tulajdon-jogok érvényesítésének helyzetéről a kormányzati szervek, a bűnüldözési szervek, a jogosult gazdasági szervezetek szemszögéből. Ezt 2005-ben követte a második ilyen jelentés.

Az UKPO elkészítette a központi szellemi tulajdon-védelemi bűnügyi adatbázist *TELLPAT™* elnevezéssel, amelyet a rendőrség, a hírszerzés, a fogyasztóvédelem fontosnak ismert el. Az adatbázis a gazdaságból és a bűnüldözési szervektől származó információkat tartalmazza a hamisított termékekről, és ezáltal segítséget nyújt a hamisítási trendek, a jogérvényesítési hiányosságok meghatározásában.

A legjelentősebb magyarországi ipari befektetőket tömörítő *Magyar Európai Üzleti Tanács (HEBC) 2006. évi jelentése* szerint a szürkegazdaság nagysága eléri a GDP 15-20%-át. Számos területre kiterjed, így többek között a szellemi tulajdon elleni büntettek (szerzői jog, védjegy, szabadalom elleni büntettek), vám- és jövedéki büntettek (termékhamisítás, csempészet). Például a dohánypiac 20%-a, a parfümpiac 50%-a hamis termék, de szinte nincs olyan iparág, amely ne szenvedne az illegális gazdaságtól mint versenytársától (szoftveripar, elektronika, járműipar, könnyűipar, gyógyszeripar).

Az elismert amerikai szellemi tulajdon-védelmi szervezet, az *International Intellectual Property Alliance (IIPA)* évente készít jelentést a termékhamisítás, a kalóztevékenység által leginkább érintett országokról, többek között Magyarországról is. Magyarország évek óta szerepel az ún. megfigyelni kívánt országok listáján (watch list) – Görögországgal, Olaszországgal, Lengyelországgal, Lettországgal, Romániával egyetemben. Az országjelentés adatai szerint a szellemi tulajdon-jogok megsértése hazánkban a *szoftver-, a film-, a lemezipar és a könyvkiadás területén bontakozott ki a legerőteljesebben*. A 2006. februárban publikált jelentés szerint a magyar filmpiac 73%-át, az üzletiszoftver-piac 42%-át, a szórakoztatászoftver-piac és a lemezpiac 30–30%-át a kalóztermékek tették ki. A tanulmány a hamisításból származó kereskedelmi veszteséget (bevételelmaradást) 182,7 millió USD-re becsülte.

Az elmúlt évben a filmpiacon következett be a kalóztermékek terjedésének leglátványosabb bővülése az internetről való letöltések, házi és kalózmásolatok formájában: a *hazai filmfogyasztás közel háromnegyede illegális volt*, míg 2004-ben még csak 35% volt a kalóz-

tevékenység aránya. Az ASVA közlése szerint a filmipar az elmúlt évben 6 milliárd Ft bevételtől esett el a kalóztevékenység következtében, ami a nettó forgalom 20%-át teszi ki. Az *egy főre vetített „veszteséglistán” Magyarország – Franciaország, Spanyolország, Nagy-Britannia után – a negyedik helyet foglalta el.* A jogvédő szervezetek szerint Magyarországon tizből kilenc letöltés illegális, illetve tíz DVD-ből hét nem eredeti. A magyarországi jogvédő szervezetek becslése szerint a szerzői jog megsértése miatt az érintett iparágakban évente nagyságrendileg 100 milliárd Ft kár éri az országot.

Különösen ebben a tükörben értékelendő nagyra a hazai szerzői jogi gazdasági ágazatok primer 4%-os hozzájárulása a GDP-hez. A járulékos tevékenységekkel mintegy 7%-os részesedés pedig az elmaradó haszon drámai jelentőségét húzza alá.

A hamisítás elleni fellépés feladatának *politikai, gazdaságpolitikai jelentősége, sok intézményt érintő jellege, az állami, a gazdasági és civil szférához való kapcsolódása miatt – francia és brit mintára – egy hamisítás elleni nemzeti testület létrehozására teszünk javaslatot.* A *Hamisítás Elleni Nemzeti Testület aktív stratégiaalkotó* szerepet vállal, valamint *koordinatív* funkciót lát el. A testület egyrészt különböző intézkedésekre, eszközökre tett javaslataival, fellépésével, tájékoztató és kommunikációs tevékenységével járulhat hozzá a kalóztevékenység csökkenéséhez, másrészt összehangolhatja a termékhamisítás visszaszorításában érdekelt szervezetek tevékenységét, akcióit.

Magyarországon – a nemzetközi tapasztalatokkal összhangban – a termékhamisítás kérdésköréhez kapcsolódó, annak felszámolásában *érdekelt szervezetek köre nagyszámú:* 5 minisztérium, a rendőrség, a vám- és pénzügyőrség, az igazságszolgáltatási szervek mellett 16 civil szervezet, 7 szakmai érdekképviselő érintett valamilyen módon a termékhamisítás felszámolásában. A legcélszerűbben az MSZH foghatja át, státútumából eredően, ezt a széles spektrumot.

A hamisítás elleni fellépés eredményességét növeli, ha az az érintett oldalak összefogásán alapul. A Hamisítás Elleni Nemzeti Testületben a nemzetközi tapasztalatok alapján legalább három oldal – az állami, a civil és a vállalati szféra – szervezeteinek kell helyet kapniuk. A rendészeti szervek, az ügyészség, a bíróság, a nagyvállalatok és vállalkozói érdekképviselők, kamarák, a külföldi beruházók szervezetei, a kereskedelmi képviselők, valamint a szellemi tulajdon-védelmi szakmai jogvédő szervezetek részvételével célszerű megalakítani a Hamisítás Elleni Nemzeti Testületet. A *testület fellépésének, intézkedéseinek nagyobb nyomatókat adhat a politikai figyelem.*

A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület feladatai az alábbiak szerint jelölhetők ki:

- a Hamisítás Elleni Nemzeti Stratégia kidolgozása és végrehajtásának koordinálása;
- a hamisítás elleni fellépésben érdekelt állami és civil szervezetek, valamint az érdekelt vállalkozások hamisítás elleni tevékenységének összehangolása, koordinálása, közös fellépés előkészítése;
- hamisítás elleni éves akciótervek kidolgozása és végrehajtásának koordinálása, a nemzeti stratégia, illetve az éves akcióterv végrehajtását szolgáló projektek indítása;

- tudatosságnövelő, felvilágosító programok indítása, kampányok szervezése, illetve koordinálása;
- a hamisítás elleni fellépésben közreműködő rendészeti és igazságügyi szervezetben dolgozó alkalmazottak továbbképzésének előmozdítása;
- a vállalati védjegyekből, formatervezési mintákból álló adatbázis létrehozása és működtetése abból a célból, hogy a rendőrség, valamint a vám- és pénzügyőrség azonosítani tudja a hamisított árukat;
- a szellemi tulajdon-jogok érvényesítését szolgáló jogszabály-alkotási, szabályozási tevékenység javaslatokkal történő segítése, előmozdítása;
- a nemzetközi „best practice” összegyűjtése, javaslatok a hazai adaptációra;
- a hamisítás elleni fellépés terén a nemzetközi együttműködés növelése.

A testület működésének *pénzügyi háttérét* és egyúttal biztosítékát az képezheti, hogy a 2007. évi költségvetési tervezés során a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület költségvetése a Magyar Szabadalmi Hivatal költségvetési során belül, külön nevesítve jelenik meg. Az elszigetelt, de eredményes szektorális kezdeményezések, illetve az érdekeikért arányos áldozatot vállaló piaci szereplők csatlakozása iránt nyitott keretek között kell majd működnie.

A kormány „Új Magyarország” programjában is megjelenő célkitűzés a szellemi tulajdonvédelem és a szellemi tulajdon-védelmi jogérvényesítés előmozdítása: „támogatjuk az iparjogvédelmi oltalom megszerzését, megújítását, fenntartását, védelmét és a *jogérvényesítést*, valamint a hazai vállalkozások számára fontos külföldi technológiák átvételét, importját”. A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület a szellemi tulajdon területén járulhat hozzá a hatékonyabb jogérvényesítéshez.

VI.

Noha távol vagyunk attól, hogy itt előadott jelenkori körképünk 360°-os lenne, s tudatosan elkerültük az olyan igen vitális, tárgyunkba vágó fórumok „eredményeinek” előszámlálását, mint az Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltató Főigazgatójának 2006. júliusi közmeghallgatása az európai szabadalmi politika jövőjéről – nos, bizonyos tanulságok mégis levonhatók.

Először. A huszadik század beköszöntekor, amit mi oly szívesen idézünk meg *Karinthy Frigyes* diáknaplójának rajongó, nyitott bejegyzéseivel, *Charles H. Duell*, az USA Szabadalmi Hivatalának elnöke levelet írt *McKinley* elnöknek (McKinly halálát, mint *Falus András* akadémikus ezt nemrég felidézte, egy golyó okozta, amit az orvos – a röntgengépet hasznatalannak véelve – nem talált meg), s arra kérte, hogy számolják fel a hivatalt, mert „amit fel lehetett találni, az már mind fel van találva.” A fejlemények közismertek.

Másodszor. Frissen látott napvilágot a brüsszeli bizottság honlapján három olasz vezető szakértő irányításával zajlott kétéves kutatás előzetes eredménye a *szabadalmak gazdasági*

és társadalmi értékéről az Európai Unióban. A Gambardella–Giusti–Mariani-jelentés nyolc jelenkori tagállam szabadalmi bejelentési mutatóit vizsgálja az 1993–1997-es időszakból, 2003–2005-ös adatok és interpretáció birtokában; ezek Dánia, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Magyarország, Németország, Olaszország, Spanyolország.

Az átlagos szabadalmi érték viszonylatában az első helyen hazánk áll, 3,6 M eurós átlagértékünk 20%-kal múlja felül a nyolcas középértékét. A magas átlagot az igen ritka, de kiemagaslóan értékes szabadalmak eredményezik minden államban. A vizsgált szabadalmak értéke minden országban gyorsabban nőtt a helyi GDP növekedési üteménél. Ugyanakkor itthon 0,43%-át adják csak a GDP-nek, ami ötöde a német fajlagos adatnak.

Nálunk a legalacsonyabb a hasznosítási ráta 51%-kal (a legmagasabb francia érték 75%-os); a használatlanok blokkoló karakterű hányada ugyancsak nálunk a legmagasabb 27,4%-kal.

A szabadalmi piacok potenciálja a licenciák sűrűségéből, alakulásából kalkulálva igen jelentős. Meglepetésre *mind a hasznosítási szerződéssel értékesített hányadok között (20,1%), mind az ilyen szándékkal bíró, ám „még el nem kelt” eseteket tekintve (27,8%) hazánk az éllovas. Az erős piaci érzékre és nyitottságra valló karakterben (amely esetünkben tőke- és infrastruktúrahánytól vezérelt is lehet) az Egyesült Királyság közelít meg a legjobban, szemben az igen tartózkodó német modellel, ahol az esetek 82,3%-ában nincs licenckésztség. Mivel a „pártában” maradt szabadalmak nem kevésbé értékesek, mint átvett társaik, feltehető, hogy a magas tranzakciós költségek képezik a technológiai kereskedelem gátját.*

Magyarország mutatja ebben a nemzetközi tükörben a legnagyobb dinamikát úgy a tényleges, mint a szándékolt eladásokkal bővített, potenciális szabadalompiaci összérték alakulásában. Az előbbi 26,2-ről 50,4 millió euróra, az utóbbi 62,6-ről 134,3 millió euróra ugrott éves átlagban 1994 és 2002 között. Végül az új cégek alapításában nálunk a legmagasabb a szabadalomvezérelt részhányad 13,7%-kal a csoport 4,80%-os átlagával szemben.

Vagyis: a versengő európai családtagok szemében hazánknak nemcsak reménye van a felzárkózásra, hanem jó esélye is. A hazai elit nem a „vakok között félszemű a király” alapon kimagasló; *szellemi értelemben Magyarország topológiai besorolása: „highland”.*

Harmadszor és végezetül: nemcsak rajtunk is múlik, hanem egyenesen rajtunk áll vagy bukik az, hogy hivatásunk erjedő, forrongó viszonyai közepette mi lesz a „vonzások és választások”, a stratégiai és taktikai döntések eredője. A következő évtized feladata, hogy a szellemi tulajdon védelmének és a vele való okos gazdálkodásnak a fehér foltjait felszámolva, a társadalmi megértéstől a politikusi és vállalkozási érettséggel gyakorolt készségig fejlesszük a technológia, az árjelzők, a dizájn, a szerzői és származékos jogokkal övezett kulturális teljesítmények kiaknázását.

Csak így emlékezhet és adózhat a nemzetgazdasági jövő elismeréssel a szellemi tulajdonnal kapcsolatos millenniumi örökségnek: a mi munkásságunknak.